

КИР БУЛИЧОВ

СВОБОДНИ МЕСТА ИМА!

Част 0 от „Велики Гусляр (разкази)“

Превод от руски: А. Грозданова, 1984

chitanka.info

Млад човек в строг син костюм и тъмна връзка спря пред вратата и нерешително каза:

— Извинете, търся Лев Христофорович.

В кабинета седяха, обърнати към него, двама души. Не можеше да се каже, че единият от тях е дебел, но си личеше, че е силен. Голата му глава учудваше със завършеността на линията. Мъничките му блестящи сини очи се спряха на младия човек настойчиво и внимателно. Вторият човек беше по-млад от плешивия, рошав, слаб и възбуден.

— Вие ли сте Лев Христофорович? — обърна се младият човек към рошавия, който повече приличаше на гений.

Но рошавият усмихнат посочи с очи плешивия, а плешивият каза строго, сякаш беше самият Шерлок Холмс:

— Аз съм професор Минц. А вие наскоро сте били назначен на ръководна длъжност и сте се натъкнали на непредвидени трудности, така ли е?

Младият човек покорно кимна с глава.

— И трудностите са се оказали толкова големи, че не можете да се справите с тях. Тогава някой от познатите ви и най-вероятно ръководителят на нашата строителна кантора Корнелий Удалов ви е посъветвал да дойдете при добрия старец Минц и да го помолите да изобрети бетон без цимент, защото са забравили да ви докарат цимент, а сроковете ви притискат. Така ли е или не е така?

Младият човек отвърна:

— Горедолу е така.

— Защо горедолу? — учуди се Минц. — Аз винаги отгатвам истината.

— Да дойда при вас ме посъветва Миша Стендал от градския вестник. И ръководя не строителството, а хотел „Гус“.

— Нима! — възкликна Минц. — Уволниха ли Иван Прокофиевич?

— Отдавна трябваше да го направят — поде чорлавият Грубин. — Седнете, защо стоите прав?

Грубин подаде стол на младия човек, но той отказа да седне.

— Наседях се — каза той. — Вече трети ден откакто приемам счетоводните книжа на хотела.

— С нищо не мога да ви бъда полезен — каза Минц. — Хотели не умея да строя, а по счетоводните въпроси съм пълен профан.

— Изслушайте ме първо — помоли младият директор. — Наричам се Фьодор Ласточкин. Работех в киноразпространението, а сега ме захвърлиха в сферата на обслужването. Налагало се, ми казаха. Съгласих се. Хотелът е малък, желаещите да отседнат в него са много, а обслужването куца. Какво да ви разправам и без мен го знаете добре.

— Знаем — каза Грубин. — Табелката „места няма“ е запоена за вратата на хотела.

— По принцип сте прав. Но от това на мен не ми става по-леко. Два дни обяснявах липсата на свободни места с грешките на предишния директор, а днес ме извика Белоселски и ми заяви, че в друг ден в нашия град се открива симпозиум по развъждане на раци, значението на който надхвърля границите на областта. За симпозиума са нужни двадесет и осем стаи с единични легла. А местата в хотела са общо тридесет и три. Отгоре на всичко петнадесетина души седят върху куфарите си в хола и чакат. Оплаках се на приятеля си Миша Стендал, а той ми отвърна: „Единственият, който може да ти помогне, е професор Минц. Той буквално е гений.“ И ето че дойдох.

Фьодор погледна Минц с тъжни очи. Сърцето на професора се сви. Само миг преди това той не се и съмняваше, че ще посочи вратата на поредния просител. Но младият човек беше изпаднал в критично положение. Подбудите му бяха благородни. И още нещо: когато се натъкнеше на неразрешим проблем, изключителният мозък на професор Минц започваше активно да функционира, независимо от волята на собственика му. Той търсеше и отхвърляше безброй варианти, стремеше се да реши задачата, като не позволяваше на Лев Христофорович да се храни нормално и спи спокойно.

— Не — чу Лев Христофорович гласа на Саша Грубин. — В този случай, Федя, дори професор Минц няма да ви помогне. Досега никой не е успял да се настани в нашия хотел по нормалния начин. Проблемът не е научен, а социален.

— Не съществува проблем, в решаването на който науката да не може да вземе участие — рязко отвърна професор Минц. — На света всичко е взаимносвързано.

— Охо — каза Саша Грубин. — Предупрежденията ми явно са напразни. Сърцето ми подсказва, че ще се захванете с хотела.

— И то незабавно — отвърна Минц. — Свободни сте. Започвам да мисля.

— А кога да дойда за отговора? — с надежда в гласа попита директорът Ласточкин.

— Симпозиумът вдруги ден ли е? Значи утре след обяд.

На другия ден в три часа Фьодор Ласточкин беше вече под прозорците на професор Минц. Той нервно триеше ръце, поглеждаше нагоре, покашляше се, но от деликатност не смееше да отиде. Найсетне главата на професора се показва на прозореца, плешивото му теме пречупи слънчевите лъчи и те озариха облаците.

— Защо не се качите? — викна професорът.

— Страхувах се да не ви преча — отвърна директорът на хотела.

— Влезте — каза Минц. — Ябълката падна.

В кабинета на Минц останаха до девет часа. От стаята се чуваха гласове, те ту започваха да спорят, ту стихваха. След шест часа хотелската криза в град Велики Гуслияр бе решена. И Фьодор си тръгна, здраво притиснал към корема си тежък метален сандък с апаратурата, която Лев Христофорович бе разработил за други цели, но мъдро бе приспособил за настаняване на гостите на хотела.

Беше вече съвсем тъмно, когато Фьодор влезе в жълтото здание на някогашния хотел „Променад“ за пътуващи търговци, а сега, когато пристроиха и трети етаж и замениха кадифените завеси с найлонови пердета, хотел „Гус“ на градското комунално стопанство.

В хола, под грамадното, в естествена величина копие на картината на Репин „Иван Грозни убива своя син“ се бяха скупчили като пострадали от пожар ненастанените клиенти. Никой не сметна за директор директора със сандъка и той спокойно влезе в кабинета си. Видя го само Дуся, дежурната администраторка. Администраторката Дуся беше уверена, че колкото по-малко са жизнените блага, толкова по-добре ще бъде за нея, разпределителката на тези блага, защото винаги ще се намери умен човек, готов да оцени услугата.

На другия ден директорът на хотела пристигна рано-рано на работа. Дуся още дремеше зад преградката, а в хола върху столове и куфари спяха ненастанените клиенти. Директорът отвори сейфа, където беше пренощувала апаратурата, изобретена от професор Минц, и я сложи върху бюрото си. После я включи в електрическата мрежа. В този миг телефонът иззвъня: беше самият Белоселски.

— Какво ще правим, Ласточкин? — попита Белоселски.

— Ще ги настаним — отговори спокойно Фьодор.

Белоселски въздъхна и предупреди:

— Внимавай, без безобразия. Наетите вече стаи да не се опразват насилствено. Имай пред вид, че лозунгът „целта оправдава средствата“ са го измислили езуитите и средновековните мракобесници. Нашите пътища са други.

— Никакви езуити — отвърна Ласточкин. — Дори мисля, че ще останат свободни стаи.

— Е, хайде — каза Белоселски. Неговата задача беше да следи подчинените му да вършат скромната си работа, без да нарушават принципите на хуманизма. А детайлите бяха тяхна грижа.

Апаратурата работеше. Мигаше с лампичките си и тихо бръмчеше, както се полага на една фантастична машина. Като затвори телефона, Ласточкин занатиска копчетата...

След половин час директорът излезе в хола. Ненастанените се гушеха под картината. Дуся оцветяваше в синьо изкуствените си мигли. Златните ѝ пръстени нахално блестяха на сутрешното слънце. Тя беше тежко наследство, останало от стария директор.

— За днес сте свободна — обърна се към нея Ласточкин. — Местата ще разпределям аз.

— Че какво ще разпределяте — отвърна Дуся. — Места няма.

Фьодор не ѝ отговори. Почака докато Дуся излезе от хотела и отвори книгата за регистрациите. Извади от джоба си бележка с тайнствени знаци и бързо ги нанесе в книгата. После излезе на улицата, откачи никелираната табелка „Свободни места няма“ и на мястото ѝ закачи лист с надпис „Свободни места има“. Върна се в хола, обгърна с поглед събуждащите се ненастанени клиенти и им каза:

— Другари, моля, спазвайте реда си. Ще се постареем да ви осигурим жилищна площ.

Следващите три дни бяха празник в живота на града. Закичени с големи значки, изобразяващи червен рак на син фон, участниците в симпозиума се разхождаха из улиците, запознаваха се с паметниците на архитектурата и плодотворно спореха на пленарните заседания. Когато си тръгнаха, недоверчивият Белоселски инкогнито посети хотел „Гус“ и надникна в книгата за регистрациите, в която не намери нищо нередно, и после и в книгата за жалби и предложения, която

съдържаше шестнадесет благодарности към директора. След това на заседание в градския изпълком Белоселски произнесе кратка ярка реч за ползата от издигането на младежта на отговорни постове. Като пример той приведе положителните промени в работата на хотела, ръководен от другаря Ф. Ф. Ласточкин.

От тогава директорът въведе ред: в дните на затишие отстъпваше юздите на управлението на администраторите, а когато в хотела нахлуваха много пътници, изпращаше всички по домовете им и прекарал половин час в обществото на апаратурата на професор Минц, Фьодор успяваше да настани и успокои пристигналите.

Недоволна беше само Дуся. За нея директорът бе най-долен лъжец, дори крадец. Тя имаше достатъчно опит от работата в комуналното стопанство, за да съобрази, че шегичките на Ласточкин намирисват на магьосничество и мошеничество. Тя знаеше, че от време на време хотелът поема два пъти повече клиенти, отколкото са леглата в него. Постъпленията под формата на лична благодарност рязко намаляха, Дуся изнемогваше. Но не беше лесно да разобличи директора. Той водеше книгата правилно, а когато имаше голям наплив на гости, се отърваваше от нея. Един път тя успя да го хване на тясно, но Ласточкин избегна разговора с нея.

Случи се следното. Съвсем неочаквано пристигна автобус с туристи от Владивосток. Хотелът беше пълен. Когато Фьодор излезе, за да ги настани, Дуся се направи, че си отива и съзнателно забрави чантата си. След петнадесет минути тихичко, на пръсти се върна. Фьодор беше толкова погълнат от работата, че не забеляза появянето ѝ. Дуся успя да се приближи и да погледне през рамото му. Видя, че на един от туристите пише квитанция за стая номер четиринадесет. За същата стая, в която тя вчера беше настанила знатна доячка от Вологда. Най-добре щеше да бъде, ако си беше замълчала и продължила наблюдението, за да събере повече факти и да удари с тях като с тежка артилерия, но тя не се сдържа и веднага започна да разобличава Ласточкин:

— Какво правите, Фьодор Фьодорович, та в тази стая е настанена жена, а вие пуцате мъж! Ще си изпатите за такова морално разложение!

— Каква жена! — учуди се туристът. — Не искам, аз съм женен.

— Евдокия Семьоновна, — директорът на хотела затвори книгата, стана и впери в администраторката зъл поглед. — Постарайте се да си идете незабавно. Знатната доячка временно съм преместил в друга стая. Не разпространявайте слухове.

Разбира се, Дуся взе чантата и излезе. Но не се предаде. На другия ден, когато директорът не беше наблизо, тя влезе в стая номер четиринадесет. Там намери знатната доячка и безцеремонно ѝ зададе следния въпрос:

— Преместиха ли ви вчера в друга стая?

— Не.

— Нощува ли мъж в стаята ви?

— Как е възможно — отвърна доячката, цялата червена. Тя беше млада и красива, годеникът ѝ беше останал във Вологда.

— Значи в двадесет и три часа напусна?

— Нямахше никой — очите на доячката бяха пълни със сълзи. — Как е възможно?!

Дуся повярва и удвои наблюдението си над директора. Сгоден случай се яви след два дена.

Съобщиха, че на другата сутрин ще пристигнат четиридесет любители водолази, а хотелът бе препълнен, туристическият сезон бе започнал. Дуся почувствува, че обичайният оптимизъм на директора ще му измени. Тя дори подслуша как той позвъни на Белоселски и го помоли да го отърве от водолазите, а Белоселски, уверил се във всемогъществото на директора, каза кратко:

— Трябва, Федя!

Другиму той може би би отстъпил, би освободил при такъв извънреден случай общезитието на речния техникум, но Фьодор бе разглезил началника си. На началниците също понякога им се иска лек живот.

Този ден Фьодор не си отиде в къщи, а се затвори в кабинета си. В десет вечерта Дуся се промъкна до вратата и чу мъжки гласове: директорът не беше сам. Тя сложи ухо на ключалката, но не можа да разбере думите. Тогава излезе навън и се приближи до прозореца на директорския кабинет. Пердетата не прилягаха плътно и Дуся хвърли поглед вътре. После припадна. А когато от нощната свежест и звъна на комарите се свести, веднага седна да пише жалба срещу директора с

искането незабавно да се изпрати ревизор и мерзавецът да бъде наказан, както се следва.

Успяха да настанят водолазите на походни легла, а ревизорът цъфна същия ден след обяд, защото писмото на Дуся беше много тревожно.

Ревизорът веднага започна да проверява счетоводните книги, а директорът се измъкна от хотела и се втурна при професор Минц.

— Спасявайте ме — каза той. — Не се опазих от онази кобра Дуся. Докара ми стихийно бедствие. Щом тръгнат с книгата по стаите и всичко ще разберат.

— Ех — въздъхна Минц. — Не ми се искаше да се откъсвам от поредното изобретение, но се налага. Да вървим при Белоселски. Той е разбран човек, знае нуждите на града, ще бъдем искрени с него. Ако ни повярва, смятайте, че ни се е разминало. А за ревизията не се безпокойте. Тя нищо няма да намери.

Белоселски прие веднага посетителите. Той уважаваше Минц, дори се гордееше, че знаменитият изобретател бе предпочел Велики Гусляр пред другите градове. Отношението му към Фьодор също беше добро.

— В хотел „Гус“ пристигна ревизор — каза Минц, когато седнаха в креслата. — Ревизорът няма да намери нищо.

— Вече написаха анонимно писмо, така ли? — разбра Белоселски. — Фьодор, трябва да търсиш автора му вътре в колектива. В колектива винаги ще намериш някой недоволен от реформите, някой, който дори стои на пътя на новото.

Фьодор покорно кимна с глава.

— Ревизията няма да открие нищо — продължи Минц. — Няма нарушаване на финансовата дисциплина. Всички стаи са заплатени. Можете да ми вярвате.

— От какво тогава се вълнувате? — запита Белоселски с известно облекчение.

— Вълнуваме се, защото тази ревизия няма да бъде последната — каза Минц. — И рано или късно ще се намери опитен човек, който ще открие нередното.

— Но нали ми казахте, че няма такова нещо?

— Нарушения няма — отвърна Минц. — А нередност има. На нас, хората е свойствено да гоним тревожните мисли далеч от себе си.

Вие сигурно отдавна подозирате, че в хотела не всичко е наред: с години в него не можеше да се настани и един човек, а сега винаги има свободни места. Но докато никой нищо не казваше и работата вървеше, предпочитахте да не мислите за това.

— Прав сте — каза Белоселски. — Това е мой пропуск. А сега ми разкажете всичко и ще мислим заедно.

— Ще ви разкажа всичко, без да скривам нищо — съгласи се Минц. — При мен дойде другарят Ласточкин и ме помоли за помощ. Започнах да мисля как с помощта на науката да разрешим хотелската криза. Отначало се спрях на метода минимизация.

— Пояснете се — помоли Белоселски.

— Ще поясня. При метода минимизация ние намаляваме разстоянията между атомите и всяко същество става няколко пъти по-малко. Подобен експеримент извърших с началника на строителната кантора Корнелий Удалов и той премина нормално, ако не се смятат усложненията в семейния му живот.

— Чакайте, чакайте — възрази Белоселски. — Как така? Вчера видях Корнелий на заседание. Имаше съвсем нормален вид.

— Минимизацията действа ограничен период от време, примерно около едно денонощие. Тя не е вредна за организма. Подложеният на минимизация организъм се смалява до размерите на мишка, а после възвръща нормалното си състояние. Мислех да купим от детския магазин кукленска мебел, да направим пеленки, дрешки...

Белоселски недоверчиво поклати глава.

— Да, да — улови това движение професор Минц. — Аз също помислих за трудностите от организационен характер. Всекиму ще трябва да се обяснява каква е работата, ще трябва да се създадат складове за личните вещи. А какво ще стане, ако командированият поиска да излезе из града за сувенири? Ами ако има извънредно съвещание?

— Не! — рязко каза Белоселски. — Извинявайте, Лев Христофорович, но аз няма да се съглася на това. Няма да позволя.

— И правилно ще постъпите — съгласи се Минц. — И аз не бях го позволил. С вас сега споделям само спомените си, за да почувствувате колко смело се движи моята мисъл.

— Това е истина — съгласи се Белоселски. — Много смело.

— Като отхвърлих първата идея, а след нея още осем други, за които няма да ви разказвам, спрях се на най-чистата, най-елементарната и в същото време най-безумната идея. На идеята за паралелните светове.

— Но няма това не е антинаучно? — попита Белоселски.

— Научно е — възрази Минц. — И доказателство за това е нашият хотел.

— Ще ви помоля да разкажете по-подробно — каза строго Белоселски. — Щом вече има ревизия, трябва да бъде на ясно за всичко.

— Детайлите са малко. Повярвайте, нашата Земя далеч не е единствена във вселената. Съществуват много светове, които се движат паралелно на нея в други измерения. И така аз изобретих уред, който позволява да се влиза във връзка с онези от паралелните светове, които са ни особено близки. Там също има град Велики Гусляр и хотел „Гус“, и цялата наша действителност.

— И мен ли ме има? — запитва Белоселски.

— Разбира се. Макар и не абсолютно същия. Може би в един свят сте вече женен, в друг имате мустаци, в трети още нещо.

— Любопитно — прошепна Белоселски замислено и докосна с пръст горната си устна.

— Все пак между световите съществуват различия. Точно на тази основа построихме и нашия експеримент. Ако например днес у нас започва симпозиумът по отглеждане на раци, на Земя-две той ще започне едва утре, а на Земя-три вместо него вчера е завършила срещата на експертите по лов на крокодили под леда.

— Ясно! — каза Белоселски. — И днес хотелът там е празен.

— Поразен съм от досетливостта ви — каза Минц. — Вие сте истински мислител!

— Моля, моля — възрази Белоселски. — Но как ще превозим клиентите?

— Точно в това се състои моето изобретение. Трябва да се намерят допирателните точки между световите, а те са много. И като се намерят, да се използват. Идва клиентът до стаята, където вече, да допуснем живее знатната доячка, отваря вратата и се оказва в същата стая, само че на друга Земя. А администрацията на този хотел трябва

да се погрижи, излизайки от стаята, клиентът да се върне на нашата Земя.

— Великолепно! — призна Белоселски. — Но е рисковано.

— Както всичко ново, нашият експеримент може да предизвика шум и недоброжелателство. Вие мислите, че сега само на нашата Земя има ревизия. Нищо подобно. Сега работят най-малко три ревизии.

— И три Дуси? — изведнъж попита Фьодор Ласточкин.

— Може би са и повече. Какво да ви приказвам. Сега сами ще се убедите.

Минц извади от джоба си миниатюрен пулт и натисна копчето. В очите на Белоселски възникна странно трепкане, стените се заклатиха и той за миг загуби съзнание. Когато дойде на себе си, видя, че кабинетът сякаш се беше разделил на пластове, без разбира се, да изменя размерите си. В кабинета седяха три професора Минц, трима Фьодоровци и още двама Белоселски (единият беше с мустаци). Белоселски внимателно се вгледаха един в друг. Фьодоровците се усмихваха приветливо, защото се познаваха отдавна и не веднъж се бяха съвещавали заедно как да настанят клиентите — не напразно Дуся припадна, когато видя в кабинета на Ласточкин трима директори наведнъж. А професорите Минц вежливо наведоха глави, гледайки се един друг с уважение. Та нали именно те бяха изобретили начина за преодоляване на хотелската криза!

— Какво ще правим с ревизиите? — попита един от Фьодоровците. Белоселски не знаеше кой от тях — толкова много си приличаха.

— Не е там работата — чу той собствения си глас. — Има и по-важни проблеми. Кой ще ми послужи за една седмица с валяк за асфалтиране?

— Ако ми послужиш с половин тон ламарина — отвърна му вторият Белоселски — ще ти осигуря валяк.

— Остана нещо дребно — каза третия Белоселски. — Какво ще правим с Дусите?

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
1/1984 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.